

Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi Thomae tomi quinque

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio tertia. An sit de fide vel quo gradu certitudinis tenendum sit,
Christum, inquantum hominem, seu secundum humanitatem, non esse
Filius Dei adoptivum, sed naturalem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Vnde non tollitur quin illa persona secundum se maneat extranea, tum etiam quia illa gratia non est ita debita & connaturalis ratione diuinæ maternitatis, sicut ratione hypostaticæ vnionis. Tū denique quia illa ratio antecessit vt dispositio cōgrua & decess ad maternitatem diuinam, & per illam vt sic adoptata est B. Virgo in filiam perfectissimam, vt posset esse condigna mater.

Tandem ex his responsum satis est fundamentū Durandi: dicendum enim est in primis, vt ex dictis facile constat, gratiam vnionis communicatam humanitati Christi, esse alterius rationis à gratia filiorum adoptiuorum, & ideo non constituere Christum hominem filium adoptiuum, sed potius naturalem, quia personæ sic constitutæ intrinseca & connaturalis est talis gratia, & ratione illi⁹ est etiam illi intrinsecum, & connaturalis ad æternam hereditatem. Vnde secundo dicitur, licet gratia habitua sit in Christo & nobis eiusdem rationis, tamen modum habendi illam non esse eundem, & ideo licet nos per hanc gratiam constituamur filij adoptiuī, quia non supponitur filij, sed extraneæ personæ & per talem gratiam omnino liberaliter acceptamur: Christus tamen per illam gratiam non proprie constituitur fili⁹, quia iam supponitur, & gratia illa test quasi proprietatis consequens filiationem. Imò licet daremus aliquo modo denominari filium ab illa gratia, & relatione illam consequente: non tamen etiam sub hac ratione dicēdus esset filius adoptiuus sed naturalis, quia (vt suprà questione 7. dixi) etiam gratia fuit Christo connaturalis, non aduentitia, & extranea: ergo & relatio, quæ in illa fundatur. Vnde sicut idem calor igni est naturalis, & aque violent⁹: ita eadem relatio, quæ in nobis est filiatio adoptiua, in Christo non potest hanc rationem inducere, vt recte hic D. Tho. ad secundum dixit, quod tandem etiam docuit Scot. in 3. d. 10. quauis non satis connaturalitatem illius gratiæ explicauerit, nec rationē filiationis, quam Christus in quantum homo habet ex vi solius gratiæ vnionis.

Ad confirmationem, & tertium argumentum in præced. section. relatum, sufficienter iam responsum est.

SECTIO III.

An sit de fide, vel quo gradu certitudinis tenendum sit, Christum in quantum hominem, seu secundum humanitatem, non esse filium Dei adoptiuum, sed naturalem.

Argumen-
ta senten-
tiæ affir-
mantis.
Primum.
Ratio dubitandi est, quia illa propositio, etiam cū determinatione, Christus, in quantum homo, est filius adoptiuus, videtur damnata in prædicto Concilio Francoford. est ergo illa propositio hæretica, & contraria, de fide, nam, vt supponimus, illius Concilij autoritas sufficiens est ad certam fidē nobis faciendam, nam licet Nationale fuerit trecentorum Episcoporum, tamen intercessit Summi Pontificis autoritas, non tantum per Legatos, sed etiam per instructionem, quæ eiusdem veritatis definitionem, & virtutalem Concilij confirmationem continebat. Et, quauis per aliquos annos latuerit illa definitio, non potest tamen dubitari, quin facta fuerit vt ex historijs constet, & consequenter etiam est certum, nobis esse sufficienter propositum, præsertim hoc tempore in quo illud Concilium receptum est, & cæteris adiunctum, & in omnibus receptum. Antecedens probatur primò ex sensu contrarij erroris, contra quem facta est illa definitio. Elipandus enim, vt ex quadam eius antiqua confessione referatur, non negabat vnā in Christo personam, quam esse verbum ipsum diuinum & Filium Dei naturalem facebatur: aiebat, tamen illum fuisse simul Dei &

A hominis filium, adoptiuum humanitate, non adoptiuum diuinitate. Vnde non alio sensu asseruisse videtur Christum vt hominem esse filium adoptiuum, nisi in eo, quem Durand. admittit, non confitendo in Christo vnā personam in duab⁹ naturis, non potest alius modus adoptionis in eo excogitari. Imò hec simpliciter videtur asseruisse Christum esse filiū adoptiuū, sed cum illa adiectione, in humanitate: & ita referūt eius errorem autores antiqui, vt patet ex Iona Aureliano. Adone, & Aimonio, locis infrā citandis, qui aiunt, Felicem docuisse, Christum secundum humanitatem fuisse adoptiuum. Et nihilominus Patres Concilij Francoford. illam sententiam, vt ab Elipando asserbatur, damnant vt hæreticā: ergo.

Secundò probatur ex verbis eiusdem Concilij, nam in primis Adrianns Papa in epistola, quæ ibidē refertur, dum damnalet sententiam & modum loquendi Elipandi, quæ vocat *persiis la verborum stramina*, subdit, *Hoc Catholica Ecclesia nunquā credidit, nunquam docuit, nunquam malè credentibus assensum prebuit.* Et subdit. *Quod si secundum eorum callidam tergiversationem cuncta quæ protulimus ad diuinitatem tantummodo Filij Dei referenda opinantur, dicant, vbi vnquam communi affectu dixerit nobiscum, Pater noster, Scit enim (inquit) pater vester quid vobis opus sit, non dicit, Pater noster, quasi nobiscum adoptatus per gratiam.* In quibus verbis clarè satis distinguit Christum vt Deum, & vt hominem, & negat, etiam vt hominem esse adoptatum per gratiam. Et infrā adducens illud ad Rom. 8. *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, ponderat, secundum id dici proprium filium & non adoptiuum, secundum quod pro nobis traditus est: traditus est autem in quantum homo, Vnde concludit Adrian. *Sicut peccata nostra non tolleret, si ipse peccatum haberet, ita adoptionis gratiam non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorte peccati, necessarium egeret, vt gratiam adoptionis acciperet.* Similia multa, tam in illa epistola, quam in cæteris partibus illius Concilij leguntur. Specialiter verò in libro Sacrosyllabo ponderatur in illis verbis Petri. Math. 16. *Tu es Christus Filius Dei viui*, quod nomen *Christus* non est nomen solius diuinitatis sed hominis Dei, qui non tantum vt Deus, sed vt in humanitate vnctus, dicitur Filius Dei. Deniq; omnia testimonia, quibus suprà ex illo Concilio probauimus Christum vt hominem esse Filium Dei naturalem, probant, in eo esse definitum, Christum non posse dici filium adoptiuum, etiam cum illa reduplicatione seu determinatione, in quantum homo: quia sæpè in eodem Concilio, & specialiter in epistola ad episcopos Hispaniæ dicitur, filiationem adoptiuam, & naturalem non posse eidem cōuenire, quia adoptiua ineludit negationē naturalem: si ergo Christo, etiam cum illa specificatione, vt homini, cōuenit filiatio naturalis, non potest adoptiua cōuenire.

Tertio possumus hoc confirmare ratione sumpta ex eodem Concilio, nam filiatio adoptiua & naturalis distinguunt personas, cum vna sit extraneā, & alia propria, sed distinguere personas in Christo est hæreticum: ergo etiam illi attribuire filiationem adoptiuam, hæreticum est.

In contrarium autē est, quia multi & grāues Theologi, etiam post Concilium Fræcof. vel opinati sunt, Christum posse dici filium adoptiuū, aut simpliciter, aut cum determinatione, in quantum homo: vel certè iudicārūt id esse probabile, & nullus ex antiquis damnauit vt hæreticā sententiam tribuēt Christum vt homini adoptionem, eo sensu quo Durand. tribuit, vt patet ex Alensi, D. Th. & multo magis ex Scoto, Ricardo & alijs. Quod si quis dicat, hos autores ignorasse definitionem Concil. Francofordiensis, cum nullam eius mentionem fecerint id certè verisimile non est, nam licet credi possit, eos non vidisse acta ipsius Concilij, quæ vsque ad

ad nostra ferè tempora latuerunt, tamen vix credi potest, non legisse historias, quæ frequenter mentionem faciunt Felicianæ hæresis, cuius defensor & quasi protector fuit Elipandus, & damnationis eius factæ tempore Adriani Papæ, congregato Concilio Francofordensi, & inter Scholasticos Palu in 3. d. 4. q. 1. huius definitionis meminit, & nihilominus contrariam opinionem non damnat.

1. Opinio.

In hac re varij sunt inter iuniores dicendi modi. Primus est, hanc propositionem, Christus est filius adoptiuus, absolute esse hæreticam, nõ tam propter definitionem Concilij Francofordensis, quàm propter antiquas definitiones Concilij Ephesini, & aliorum contra Nestorium, & communem traditionem Patrum in Scriptura fundatam, vt visum est scilicet præced. De illa verò propositione cum determinatione Christus in quantum homo est filius adoptiuus, negant esse hæreticam, quia neq; ex præcedente sequitur, vt ex alijs similib; constat, & ex doctrina tradita supra q. 16. vbi contra Gabrielem & alios in 3. distinct. 10. & 11. ostendimus, non omnem propositionem veram cum determinatione, esse veram sine illa. Neq; etiam illa propositio cum illa determinatione negata est aut dñata ab antiquis Patribus vel Concilijs, imò Hilarius & Marius Victorinus citati scilicet præced. illi fauent. Quod verò spectat ad Concilium Francofordense, quidam concedunt sanè, illam propositionem in eo sensu, quo ab Scholasticis disputatur, & à Durando admittitur damnatam esse in actis illius Concilij, prout nunc habentur, negant tamen id sufficere vt hæretica censeatur, propter duo. Primò, quia non satis constat, illud quod nos habemus, esse verum Concilium Francofordense, quia vt sit certum, aliquod esse verum Concilium, debet constare, aut Pontificia auctoritate, aut sufficienti Ecclesiæ traditione: hæten; autem nullus Pontificum nobis proposuit hoc concilium, quod nos habemus, continere veram & incorruptam definitionem, quæ in illo Concilio facta est, aut hanc epistolam, quam nomine Adriani legimus, esse illam quam Adrianus Papa decreuit, integram & incorruptam. Traditio etiam nulla est sufficiens, quia hæc acta diu latuerunt, & nuper inuenta sunt, Laurentij Suriij diligentia, viri quidem pii & docti, sed qui falli potuit, præbendo fidem alicui falsæ & supposititiæ inscriptioni. Auget autem incertitudinem, quia (quod sanè mirum est) nõ docet, vbi hæc scripta inuenerit, aut quibus certis signis sibi persuaserit, nullū in eo codice quem inuenit, fuisse mendacium aut fictionem admixtam. Accedunt etiam aliæ coniecturæ, quas infra indicabo, ob quas multi viri docti & pii, adhuc formidat de illius eodici sinceritate ac puritate. Secundo aiunt, etiam si certò constaret de veritate ipsius Concilij, non sufficere eius auctoritatem ad notam hæresis, licet sufficiat ad notam maxime temeritatis, vel etiam erroris, quia neque est Concilium generale, sed vel Prouinciale, vel certè Nationale plurium prouinciarum, propter quod fortasse Paludan. Generale illud vocat, sed propriè non fuit, quia non fuerunt ex omni Ecclesia ad illud congregati, nec conuocati Episcopi, sed tantum ex Gallia, Germania, & Italia, vt constat ex historijs, quas infra commemorabo. Rursus neq; constat tale Concilium fuisse à summo Pontifice confirmatum, sine qua confirmatione Prouinciale Concilium non sufficit ad certam fidem faciendam. Alij verò etiam si huius Concilij auctoritatem admittant, negant, id damnasse prædictam propositionem cum illa determinatione in eo sensu, in quo Durand. & Scholastici loquuti sunt, sed in alio longè diuerso, quem infra tractabo.

2. Opinio.

Secunda opinio affirmat, non solum illam propositionem simpliciter prolatam, Christus est filius adoptiuus, sed etiam cum determinatione in quantum homo, vel secundum humanitatem esse hære-

ticam, & contrariam, nimirum Christum sub veraque ratione esse filium naturalem, esse de fide certam. Fundamentum est. Primo, quia Concilium Francofordense vtramq; damnat, vt in argumentis in principio propositis visum est: est autè in illo Concilio sufficiens auctoritas ad certam fidem faciendam ob auctoritatem Pontificis Adriani idem definientis, quæ illi Concilio adiuncta est. Secundò, quia non est maior ratio de vna illarum propositionum, quàm de alia, cum quia illa determinatio huic propositioni adiuncta non potest esse conditio diminuens, designans solum humanitatem, quia filiatio non est proprietas, quæ possit humanitati conuenire, sed supposito tantum: ergo per illam determinationem solum designatur natura, in qua conuenit supposito talis proprietas: propositio autem quæ est vera cum determinatione hoc modo sumpta, etiam sine illa erit vera, vt patet in hac, Christus in quantum homo est filius Virginis. rectè enim sequitur, simpliciter esse filium Virginis, quia non fit argumentum à secundum quid ad simpliciter, sed à particulari ad indefinitum. Tum etiam, quia si prior propositio damnatur, est, quia filiatio adoptiua includit personam extraneam & alienam. Vnde, cum Christo tribuitur filiatio adoptiua, significatur esse persona creata: sed non est minus hæreticam attribueri Christo vt homini personam creatam, quam Christo simpliciter: ergo.

Tertia sententia esse potest, neutram ex illis propositionibus esse simpliciter hæreticam, licet falsæ sint, & improbabilis, tantò verò euidentiùs, quanto huiusmodi proprietates. Verbo aut Christo sine vlla determinatione attribuitur. Fundamentum huius sententiæ fumendum est partim ex ratione in contrarium in principio proposita, partim ex fundamento primæ sententiæ, quatenus negat, Concilium Francoford. aut hoc damnasse, aut sufficere ad certam fidem faciendam, partim ex fundamento secundæ sententiæ, quaten; probat parem esse rationem vtriusque locutionis, sine determinatione aut cum illa.

Ad decisionem huius quæstionis dicam prius quid sentiendum esse censeam de sensu erroris Elipandi. Deinde de Concilio Francofordensi aliqua præmittenda erunt. Deinde de re proposita dicetur.

Circa primum aduertendum est, in huiusmodi locutione posse esse errorem, vel ex prauo sensu, erroreque iudicio circa mysterium Incarnationis, vel solum ex errore circa adoptionem, quid propriè sit, quidue propriè illa voce significetur. Prior error est propriè circa rem ad Christianam fidem pertinentem, posterior verò potius pertinet ad materiam civilem & politicam, magisq; spectare videtur ad ignorantiam significationis vocis, quàm ad errorem in iudicio alicuius rei. Vnde primus error est sine dubio longè maior, quamuis secundus prout versari potest in materia fidei periculosus sit & cauendus, quia ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Priori modo errarunt Nestorius, Photinus, Arius, & similes, qui Christum appellarunt filium adoptiuum, eò quod existimarent, aut Verbum non esse verum Deum, aut Christum vt hominem esse purum hominem, & non nisi accidentaliter esse coniunctum Filio Dei naturali. Posteriori modo errauit Durandus, & si qui alij Theologi senserunt, Christum posse dici filium adoptiuum, quamuis sit vnum & idem suppositum diuinum in natura diuina & humana subsistens, quia non existimarent, filiationem adoptiuam includere negationem filiationis naturalis in ipso supposito, sed tantum in natura, vel certè, quia non putarunt, gratiam vnionis hypostaticæ contineri extra latitudinem seu definitionem adoptionis, cum merè gratis & ex sola dilectione communicetur illi naturæ, quæ ex se aliena e-

rat & extranea respectu tanti beneficii; & ideo censuerunt, illam naturam posse dici adoptatam, & consequenter credere potuerunt, substantiam in tali natura ut sic esse filium adoptiuum, eo quod in natura adoptata subsistat, media eius adoptione, sicut dicitur filius humanus vel hominis, eo quod in natura humana subsistat, media humana conceptione.

Nonnulli ergo existimant, Elipandum, non prior, sed tantum hoc posteriori modo errasse. Quod colligunt primo ex verbis ipsius Elipandi, sumptis ex quadam eius confessione, quam reperiri dicunt in Bibliotheca Toletana in quodam libro à Beato & Heterio contra Elipandum scripto, in qua confessione Elipandus facitur, Verbum, pro salute humani generis, Deitate exinanitus, hominem factum, circumcissum baptizatum, &c. quibus verbis veram hypostaticam unionem confiteretur. Vnde inferius desertis verbis vnam Christi personam facitur dicens, Homo interior in vna eademque Dei & hominis persona deglomeratus, atque carnis indumento indutus. Vnde tandem concludit, simul esse Dei & hominis filium, adoptiuum humanitate, & non adoptiuum diuinitate: ergo non errauit Elipandus in mysterio incarnationis, sed male tantum vtendo nomine adoptionis. Secundo fit hoc verisimile, tum ex his, quæ legimus in epistola Adriani, & toto concilio Francofordiensi, vbi multa contra Elipandi errorem afferuntur, non ad probandam vnitatem personæ Christi, sed potius ad colligendum ex hac vnitatem, non posse adoptionem illi conuenire. Itaque si Elipandus fuisset Nestorianus, facillimum fuisset illum conuincere, tum antiquis definitionibus contra Nestorium, tum Scripturæ testimoniis quibus demonstratur, tantum esse in Christo vnam personam; at vero Concilium nõ ita procedit, sed potius ex vnitatem personæ Christi, quam Elipandus non negabat, & ex proprietatibus & vera definitione adoptionis, quas Elipandus ignorasse videtur, colligit, non posse Christo conuenire adoptionem; & ad hoc tandem inconueniens deducit, quod si Christus adoptiuus censetur, in duos filios diuidendus sit: supponit ergo, Elipandum in posteriori tantum sensu suum errorem asseruisse. Et confirmatur, nam si Elipandus fuisset Nestorianus, non tam aperte & constanter ausus fuisset errorem suum defendere, vt ad Carolum Magnum, Principem valde Catholicum, & maximum Ecclesiæ defensorum, scripserit, vt Concilium congregari faceret, in quo eius doctrina approbaretur, vt colligitur ex Epistola eiusdem Caroli ad Elipandum & alios Episcopos Hispaniæ, quæ in eodem Concilio Francofordiensi refertur. Cum enim in Ecclesiâ, præsertim Latina, funditus iam esset euersus Nestoriani error, quo modo à Concilio & Episcopis Latinis sperare poterat Elipandus suæ doctrinæ confirmationem, si eadem esset eum Nestoriani errore?

Sed nihilominus contrariam sententiam existimo veriorē, nimirum Elipandum non tantum errasse in voce adoptionis, sed in re ipsa, & in mysterio incarnationis, atque adeo, quod ad rem attinet, in errorem Nestorii incidisse, quamuis verbis id nõ concederet, sed fortasse negaret, vel ex ignorantia, vel vt errorem suum tegeret. Hoc probo primo ex antiquis autoribus & historiis, nam Ionas Aurelianus eiusdem ferè temporis autor in lib. 1. de cultu imaginum, in principio sic ait, Emergit ex Hispania tēpore sanctæ memoriæ piissimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, atque infelix, Virgilianensis ciuitatis Episcopus, qui iuncto suo sceleratissimo errori Eliphanto Toletano vrbi Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptiuum, prædicare ausus est: & hac virulenta doctrina vterq. Hispaniam magna ex parte infecit: & infra subdit, Milites Christi inuictissimi armis muniti, eiusus sanam doctrinam propulerunt: eiusdem namque Principis iussu in vnum coacti, adhibita et

Fr. Suarez. Tom. 1.

A iam sanctæ Romanæ Ecclesiæ autoritate, eundem Felicem damnarunt, imo cum autore sui erroris Nestorio, quem imitatus est perpetuo anathemati manciparunt. Deinde Sigebertus in suo chronico, anno 793. sic inquit, Felicitiana heresis condemnatur, & in præsentia Adriani Papæ ab ipso Felice autore abdicatur. Hæc heresis assererat, Filium Dei in diuina natura verum Deum esse, in humana vero nuncupatiuum. Item in diuina natura verum esse filium Dei, in humana vero adoptiuum, vnam personam Dei & hominis diuidens in duas personas, scilicet, veri filii & adoptiuus. Quam sententiam secutus est etiam Antonin. 2. part. histor. tit. 14. c. 1. §. 6. Et Paul. AEmil. lib. 2. prope finem & Naucier. generat. 27. Similiter Galliardus Arelatensis in sua Chronographia anni 816. sub Carolo Magno dicit damnatum fuisse Elipandum in Concilio Francofordiensi, qui personam Christi in duas diuidebat. Et Præteolus in Elencho hæres. verbo Felix II. eandem sententiam sequens proprius dicit, Elipandum posuisse in Christo duas hypostases. Denique eandem sententiam secutus est Franciscus Feuardentius in additionibus ad libros Alfonsi de Castro contra hæreses, verbo. Christus, hæresi 3. Sander. lib. 7. de Vitiis, Monarch. anno 772. ex alijs vero autoribus, qui huius erroris mentionem fecerunt (sunt autem illi innumeri) nullus alium sensum huius erroris aut explicat aut insinuat, sed omnes vel simpliciter appellant Felicianam hæresim, asserentem, Christum esse filium Deo adoptiuum, & non proprium ac verum, vel prædicto modo eam interpretantur.

Secundo, hinc fit coniectura, Felicem & Elipandum nõ errasse, abutendo tantum nomine adoptionis, aut sequendo aliquam ex his opinionibus, quas postea Scholastici vt probabiles in Scholas inuexerunt, & permultos annos, prius quam acta Concilij Francofordiensis iterum in lucem prodirent, vt probabiles tractauerunt, vel etiam secuti sunt. Qui enim credibile est, eandem opinionem in Felice tam publice & acerbè fuisse in vniuersa Ecclesiâ damnatam vt hæreticam, ipsumque Romæ coram Summo Pontifice coactum fuisse eam retractare, vt historiæ produnt, quam postea Durandus in eadem Romana Ecclesiâ publice tradidit & scriptis mandauit, eamq. in eo damnatam non fuisse, sed vt scholasticam opinionem esse receptam?

Tertio ex varijs locis eiusdem Concilij Francofordiensis id coniectare possumus: nam in primis Adrianus in sua epistola, colum. 5. ei attribuit, quod Christum adoptiuum filium quasi purum hominem calamitati humana subiectum, doceret. Quibus verbis planè significat, Felicem asseruisse Christum eodem modo esse filium adoptiuum: quo nos sumus; atque adeo purum hominem. Et in lib. Sacrosyllabo, colum. 3. sic dicitur, Hæresim veteriosam illustrium virorum calcibus mirabiliter inculcaram, Catholicæque falce olim funditus detrunctam, spinoso moluntur reditu ad radicem suscitare de stirpe. Quod planè dicit Concilium propter Nestorianam hæresim, quam Felix suscitabat. Vnde inferius col. 8. inquit, Non duo filii, alius Dei, alius hominis, vt sicut illi errando, asserunt, adoptiuus sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius. Ac deniq. hac ratione infra col. 12. Felicem & Elipandum vocat, veteriosa fœce per se dei pollutos. Præterea in epistola ad Episcopos Hispaniæ col. 2. dicitur, Inuenimus in libelli vestri principio scriptum, quod vos posuistis, consistemus & credimus; Deum Dei filium, ante omnia tempora sine initio ex Patre genitum, coæternum & consubstantialem, non adoptione sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur, Consistemus & credimus, eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione, non natura sed gratia. Et col. 4. Quia hominem Christum verum Dei Patris filium esse, negastis, vobis defensor esse noluit, & inferius col. 15. Nonne olim eadem heresis vestra in Nestorio ab vniuersa Sancta Ecclesiâ refutata est etiam & damnata. & addit, Quapro-

299 pte

pter forte illum anathematizare noluisse, dum alios, Bonosum scilicet, Arium & Sabellium, Manicheumque, qui prave de Filio Dei senserunt, in epistola vestra anathematizasti. In his enim omnibus satis infirmatur, Felicem & Elipandum errasse circa veritatem ipsius mysterij incarnationis, & in Nestorianam hæresim vel aperte, vel simulatè incidisse.

Neque enim satis est dicere, eis attribui Nestorianum errorem, non quia illum docerent, sed quia aliquid docebant ex quo ille error sequebatur. Nam, si illi omnino faterentur vnionem naturarum secundum substantiam vnā, & solum ex abusu, vel mala intelligentia nominis adoptionis, Christo vt homini filiationem adoptiuam tribuissent, nō tam euidenter ex eorum doctrina error Nestorij inferretur, vt ea solum de causa illis posset attribui. Existimo ergo, Felicianam hæresim in hoc positam fuisse, quod credidit, Christum hominē eodem prorsus modo fuisse filium adoptiuum, quo sunt alij homines iusti: ita, quāuis in eo filiationis generis singularem habuerit excellentiam & dignitatem, non tamen transcendit illud genus adoptionis, quo nos per gratiam adoptamur, neq̃ aliter homo ille Christus fuerit coniunctus filio Dei naturali, quā in hoc genere adoptionis. Hoc enim esse videtur, quod ex epistola Elipandi ad Carolum refertur in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 5. Ex Pare vniuentum sine adoptione, primogenitum vero in fine temporis, verum hominem abluendo de Virgine carnis adoptione, vniuentum in natura, primogenitum in adoptione & gratia: quibus verbis plane docet, hominem illum assumptum fuisse adoptione. Quod verò illa adoptio fuerit tantum puri hominis, & eiusdē rationis cum nostra, non obscure infirmatur in epistola Concilij Francofordiensis ad præfules Hispaniæ col. 7. vbi refertur, Elipandum in sua Epistola exposuisse illud i. Ioan. 3. Similes ei erimus, id est, Similes in carnis adoptione, non similes in diuinitate. Idem colligi potest ex illa confessione Elipandi, quæ in libro Gothico Beati, & Heterij legitur, vbi sic ait. Quia, si conformes sunt omnes Sancti huic filio secundum gratiam, & cum adoptiuo adoptiuus, & cum aduocato aduocatus, & cum Christo Christi, & cum paruulo paruulus, & cum seruulo seruulus: vbi planè videtur nos Christo ex æquare in adoptione, imo illo tam indigno loquendi modo de Christo nihil amplius quam de puro homine sentire videtur: maxime, quod ibidem ei tribuit ignorantiam his verbis, Quem (scilicet hominem Christum) nonnulla actōis suæ mysteria nescire voluit. Hoc autem est manifestum signum, quod de Christo vt de puro homine sentiret; iuxta doctrinam Damasceni lib. 3. de fide, c. 21. & 22.

Nec me mouet, quod in eadem confessione videtur vnā in Christo ponere personam, nam, vt recte dixit Diuus Thomas, suprà quæst. 2. art. 6. Si fiat vnā in nomine persona, etiam Nestorius vtēbatur vnitate persona, propter vnitatem dignitatis & honoris: vnde etiam V. Synodus definuit anathema eum, qui dicit, vnā personam secundum dignitatem, & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius infantes conscripserunt. Potuit ergo similiter Elipandus hac calliditate ponere vnitatem personæ. Et sane illa verba, quibus vtitur, In vna eademque Dei & hominis persona deglomeratus, & carnis indumento indutus, non plus indicant, quā vnionem accidentalem. Quod etiam colligitur ex verbis Elipandi, quæ in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 9. referuntur, quibus appellabat Christum, hominem Deificum & Deum humanatum, quibus respondens Concilium, ait, Vna persona Deus & homo, non homo Deificus, & humanatus Deus: nam, licet in rigore vere dicatur, Deus humanatus, esto dici non possit homo Deificus aut Deificatus, iuxta dicta suprà q. 16. tamen Concilium noluit illam locutionem admittere prout ab Elipando proferebatur, quia significabat, Deum non vere ac propriè esse hominem, sed de-

nominatione & appellatione quadam. Quapropter non est sine animaduersione prætereundum, quod sæpe in Concilio Francofordiensi, & in historijs distincte refertur, Elipandum asseruisse, Christum esse filium Dei nuncupatiue non vere adoptione, non propriate: sentiebat enim, illum hominem Christum vocari filium Dei solum denominatione quadam (hæc enim est vis illius vocis, nuncupatiue) quæ sumi poterat ex illa deglomeratione, seu accidentali vnione: quā ratione etiam Nestorius futebatur, Deo tribui prædicata humana, & homini diuina. Vnde idē Concilium Francofordiense in prædicta epistola ad Episcopos Hispaniæ non longe à fine, vtriusque erroris sensum his verbis aperte explicare mihi videtur: adducit enim Cyrillum in epistola ad Eulogium dicentem. Nestorius in suis expositionibus simulat, sed docere vnum filium & vnum Dominum, sed referre filiationem ad solum Dei verbum. Et paulò post. Dicens enim, quia propterea Deus Verbum Christus nominatur, quia habet copulationem ad Christum, quomodo non aperum est duos dicere Christos, si Christum habet coniunctionem, tanquam alter ad alterum, & addit concilium. Videtur enim Nestorius dicere copulationem, quā vos dicitis adoptionem.

Ex his ergo satis responsum est ad principale fundamentum prioris sententiæ, quod in confessione ipsius Elipandi niebatur. Quibus addendum est, hanc confessionem, quæ adducitur ex libro illo Beati, reuera non esse eandem cum ea, quā Elipandus misit in Epistola ad Carolum, quæ in Concilio Francofordiensi lecta est, multa enim ex illa epistola expressè referuntur in dicto Concilio, quæ in hac confessione non continentur, vt ex dictis constare potest, & latius ex ipso Concilio, ex quo constat, confessionem ad Concilium missam clariorem & ampliore fuisse, & per illam, alteram esse explicandam, & non e contrariio: liquet autem ex his quæ adduximus, multa in dicto Concilio & dici & referti, quibus sufficienter indicatur, qualem adoptionem, Felix Christo attribuerit, & quomodo repleta in errorem Nestorij incidit. Imo etiam sæpe infirmatur, Felicem dixisse, Christum prius fuisse seruum naturæ & conditione, & postea fuisse adoptiuum tali adoptione, qualis est illa, quā nos ex seruis & inimicis, amici efficiuntur: licet enim legitur in dicta Epistola Concilij ad Episcopos Hispaniæ, col. 15. Adoptiuus siquidem non habet aliam significationem, nisi vt leuius Christus non sit proprius Filius Dei, neque ex Virgine in filium generis, sed nescio ex quo seruo adoptiuus in filium, vs vos dicitis.

Ex quo vterius animaduerto, verum quidem videri, Elipandum & Felicem, non disertis verbis fuisse professos errorem Nestorij, neque expressè nominasse duas hypostasēs, aut duo supposita, vel vnionem accidentalem, sed tantum vfos fuisse nomine adoptionis vel nuncupationis, quā ita declarabāt, vt plane in re nihil aliud, quā Nestorius, sentirent, quia neque eam à nostra adoptione distinguebant, nec maiorem vnionem inter humanitatem & Verbum agnoscebant: neque illam soli humanitati, sed cuidam homini attribuebant, quem seruum & priorem tali vnione seu adoptione esse dicebant. Atque hinc facile respondetur ad alias cōiecturas faciemur enim, Elipandum non aperte fuisse professum errorem Nestorij: ideoque ausum fuisse iudicium & approbationem Concilij postulare, aut enim quid ad suum errorem conserueretur non intelligebat (quod credibile est) aut (quæ solet esse hæreticorum audacia) sperabat fore, vt ea simulatione alios deciperet. Et eandem ob causam Concilium non solum vsum est testimonijs & definitionibus cōtra Nestorium factis, ad Felicem & Elipandum confundendos, sed etiam illis declarare studuit, quomodo in re nihil aliud, quā Nestorius, dicerent. Negari autem non potest, quin magna ex parte non aliter con-

fute-

futur hic error in illo Concilio, nisi probando vnitatem personarum, & substantie in Christo, ut patet precipue ex epistola ad Episcopos Hispanie à columna 6. Sed hoc sententia nostra non obstat, ut magis ex sequenti puncto constabit, in quo sensum definitionis Concilij explicabimus.

Autoritas
Francofordien-
sis syno-
di quanta.

Circa secundam partem de Concilio Francofordien-
diensi duo desiderari possunt. Vnum est, autoritas
eius quanta sit. Aliud est, quis sit sensus definitionis
eius. De Concilio autem ipso dupliciter loqui pos-
sumus. Vno modo, absolute & quasi abstractè de
illo Concilio secundum se. Alio modo, prout nunc
nobis proponitur in tertio tomo Conciliorum in li-
bro & epistolis supra citatis. Primum igitur dubita-
ri non potest, quin contra Felicianam hæresim tale
Concilium congregatum sit, & in eo fuerit illa hæ-
resis damnata: de hoc enim sufficientissimam tradi-
tionem habemus, ex omnibus fere autoribus qui de
gestis Francorum, aut Hispanorum, aut de vniuer-
sali temporum chronographia scripserunt, ut patet
ex Iona Aurelianensi lib. 1. de cultu imaginum, qui
locum, in quo Concilium celebratum est, cauit, sic-
ut & Paulus Aemilius lib. 2. de gestis Francor. ad fi-
nem. Sabellius verò AEnead. 8. lib. 8. solum nomi-
nat Franconiæ germaniæ regionem, nullamque
mentionem facit præsentis erroris in eo Concilio
damnati, *Damnata est* (inquiens) *Felicianæ hæresis de*
abolendis Sanctorum imaginibus, de quo postea dice-
mus. Herman. Contract. in Chroni. ann. 794. solum
dicit, Carolus Synodum magnam congregat. Ta-
men & Concilij & loci Francofordien-
tis, & damna-
tæ hæresis de Christi adoptione meminerunt Ado
& Sigebertus & Abbas Vipergerensis in Chroni. ann.
793. Regno ann. 794. Blond. AEnead. 2. lib. 1. Platin.
in Adriani vita, Antonii 2. par. Histor. tit. 14. c. 1. §. 6.
Aimonius lib. 4. de gestis Francor. c. 83. & ex recen-
tioribus quam plurimi. Ac denique ita est hoc com-
muni consensu totius Ecclesiæ receptum, ut nec de-
beat nec possit in dubium reuocari.

Deinde mihi non est dubium, quin definitio in il-
lo Concilio facta & prout facta est, habuerit vim &
autoritatem stabilendi certam fidem. Vnde, si suffi-
cienter constet, definitionem illam legitimam, &
prout ab ipso Concilio manauit, ad nos peruenisse,
nobisq; esse sufficienter propositam, non dubito quin
obliget ad credendum de fide, quod per eam defini-
tum est, eo sensu, quo est definitum. Ratio est, quia,
licet illud Concilium generale non fuerit, interces-
sit tamen in illo Romanæ Ecclesiæ autoritas, ut Io-
nas Aurelianensis superius ait, non solum per Le-
gatos Pontificis, quos etiam Ado nominat Theo-
phylactum & Stephanum, verum etiam per specia-
lem eius approbationem vel potius instructionem
per decretalem epistolam, in qua errorem illum da-
mnandum, & fidei doctrinam definiendam declara-
uit: imo referunt prædicti autores, ante Concili-
um Francofordiense damnatum fuisse Felicem in
Concilio quodam Reginensi seu Ratiponsensi Pro-
uinciali, diligentia Caroli Magni ad compescendum
Felicem ex sola prouincia Bauariæ breui tempore
congregatum: & ibi coactum fuisse Felicem, Ro-
mam adire, & coram Adriano Papa in Ecclesia S. Pe-
tri suam hæresim retractasse. Postea vero subsequen-
tum est Concilium Francofordiense, nam, cum E-
lipandus apud Carolum instaret (quantum ex epi-
stola Caroli ad ipsum colligi potest) ut in pleniori
Concilio res discerneretur, Carolus ad maiorem Ec-
clesiæ pacem, & ut Elipandus, & quæ ei in Hispania
adhererant, facilius ad veram doctrinam fidei redu-
cerentur, ab Adriano Papa obtinuit, ut Concilium
Francofordiense congregaretur, in quo Legati eius
adessent, quos verisimile est, epistolam illam secum
attulisse (cuius meminit idem Carolus in sua Episto-
la ad Episcopos Hispanie) in qua quid in hac re te-
nendum esset, declarauit: ergo, quamuis non certo

Fr. Suarez, Tom. 1.

A constet, illud Concilium post suam celebrationem
ac definitionem confirmatum esse à pontifice, ta-
men satis certo constat, definitionem eius fuisse co-
formem definitioni Pontificis, & iuxta eius inten-
tionem ac voluntatem: & hoc satis est, ut illa defini-
tio sit sufficiens & infallibilis regula fidei, si de illa sa-
tis constet, sufficienterq; nobis proposita sit.

Vltimo, quod attinet ad hanc definitionem pro-
ut nunc legitur in tertio tomo Conciliorum sub ti-
tulo Concilij Francofordien-
sis, valde temerarium
ac periculosum existimarem ab illa dissentire, & e-
pistolam illam Adriani, & reliquas partes illius Co-
cilij ut suppositicias, aut apocryphas, vel mendosas
reijcere: non possum tamen simpliciter dicere, in eis
nunc esse infallibilem fidei autoritatem. Hanc po-
steriorem partem assero propter rationes dubitadi
superius positas, & præsertim, quia adhuc ignoro &
apud neminem hæcenus legere potui, ex quo loco
vel exemplari sumptum fuerit hoc Concilium, pro-
ut nunc nobis traditum est, ut certè mihi constare
possit, in illo integram & incorruptam contineri
doctrinam & definitionem à vero Concilio Fran-
cofordien-
si iuxta mentem Adriani Papæ traditam.
Dices, hac ratione posse in dubium reuocari omnia
Concilia, etiam Generalia, præsertim antiquiora,
quia fortasse prout nunc habentur, non sunt incor-
rupta, vel non sunt eadem, quæ celebrata fuerunt.
Respondetur negando sequelam, sunt enim in Con-
cilij multa, quæ vel in totum, vel ex parte adhuc
sunt incertæ autoritatis, propter varias causas, quæ
nunc persequi longum esset, multa tamen etiã sunt,
quæ infallibilem habent autoritatem quoad defini-
tiones suas, quia à principio sufficienter vniuersæ
Ecclesiæ innouere, & perpetua traditione in ea ob-
seruatae sunt: neque à Catholicis vnquam est in du-
bium reuocatum, quin illa doctrina & definitio, quæ
sub nomine talis Concilij in Ecclesia Catholica legi-
tur, ea verè sit, quæ in tali Concilio à principio fuit
tradita. At vero Concilium Francofordiense, prout
suo tempore scriptum fuit, in Ecclesia laitur vix ad
annum millesimum quingentesimum sexagesimu
septimum, in quo opera Laurentij Suriij in lucem e-
ditum est: & ideo mirum non est, quod tam breui
tempore tantam sibi autoritatem conciliare non
potuerit: maxime, cum non constet, ubi fuerit inue-
ntum. Dices vltèrius, si certissimum est, Felicianam
hæresim ab Adriano I. & Concil. Francoford. fuisse
damnata, & in his, quæ nunc habemus, scriptis sub
nomine Adriani I. & Concilij Francoford. nihil aliud
continetur, quàm illius hæresis dānatio, quid est cur
non sit æquè certum, hoc quod nunc habemus, esse
verum Concilium Francoford. ac est certū tale Con-
cilium fuisse congregatum, saltemq; doctrinam tra-
didisse? Respondetur, magnum discrimen inter hec
versari, nam, cum adhuc incertum sit qualis fuerit
hæresis Felicianæ, quamuis in communi constet, il-
lam fuisse damnatam in Concil. Francoford. nullum ex-
taret illius Concilij scriptum, æquè incertum esset,
quæ fuerit illius Concilij definitio. Item, quia, licet
in cōmuni constet, factam esse illius Concilij defini-
tionem, tamen si in particulari non constet, hoc scri-
ptum editum esse in illo Concilio, non tenebimur ex
illo scripto colligere mentem Concilij, neq; illi eam
fidem & reuerentiam adhibere, quæ vero Concilio
debetur: itaq; magna differtētia inter illa duo versatur,
multumq; refert in particulari scire aut credere,
hoc ipsum opus esse illudmet, quod à Patribus il-
lius Concilij editum est.

Dices tandem. Si totum id, quod in eo Concilio
continetur & refertur, est consentaneum his, quæ de
Concilio Francoford. historice referunt, & in eo ni-
hil est, quod ad causam fidei stabilendam non con-
ferat, & pietatem ac veram doctrinam foueat, quæ
ratione in dubium verti potest, hanc esse veram epi-
stolam decretalem Adriani Papæ, verumq; Concilij

Qqq 2

Frang.

Francfordense? Respondetur, hinc rectè probari A
priorem partem nostræ assertionis, nimirum, licet
hoc non sufficiat ad certitudinem fidei faciendam,
sufficere tamen ut temerarium sit & periculosum,
hoc negare. Præsertim, quia postquam illud Conci-
lium in lucem prodijt, alijsq; adiunctum est, magno
Catholicorum consensu ab omnibus est receptum,
nullusq; scriptor illud negare ausus est. Accedit quod
si hæc datur licentia, poterit quis reuocare in dubi-
um omnia Concilia, quæ Laurentius Surius in lu-
cem edidit antea non edita: hoc autem valde absur-
dum est, & pias aures offēdit. Deinde proficitur Su-
rius (vir pius, doctus, & omni fide dignus) in epistolis
ad Philippum Regem Catholicum & ad lectorem,
se nihil Concilij aut numero Conciliorum addere,
quod ex vetustissimis exemplarib. manu scriptis, &
ex grauius & Catholicis bibliothecis non excer-
perit: ergo idem necessariò credendum est de hac
Synodo Francfordien. Nemo ergo suspicari sine
magna temeritate potest, hoc Concilium Francof.
prout nunc habetur, denuo confictum esse, cum ex
veteri exemplari ab homine tanta fide digno dica-
tur transcriptum. Neq; etiam est vlla occasio suspi-
candi, olim fuisse simili fraude ab aliquo confictum,
quia neq; est huius rei, vel minimum indicium, neq;
de vllō viro Catholico id credi potest: quod autem
ab hæretico compositum non sit, euentissimum
est, quia nihil est in eo opere, quod sanam doctrinam
non contineat, & pietatem redoleat.

Obiectio-
nes contra
authoritatē
Synodi Fr.
eufor.

Sunt tamen pauca, quæ obijci possunt contra hu-
ius Concilij autoritatem, quibus satisfacere oportet.
Primum est, quod totius Concilij stylus, tam in epi-
stola Adriani Papæ, quam in epistola totius Conci-
lij, & in libro Sacrosyllabo nimis videtur acer ac ri-
gidus, quod videtur esse alienum à Pontificia & pa-
terna lenitate, & Conciliorum consuetudine. Et
difficultatem auget, quod non solum in doctrinam,
sed etiam in personas inuehuntur, cum tamen Felix
quantum ex historijs supra citatis colligi potest) iā
eo tempore errorem suum coram Pontifice retra-
ctasse, Elipandus autem non fuisset omnino perti-
nax, sed enixe Concilij iudicium efflagitasset, eique
parendi voluntatem ostendisset, ut ex epistola Ca-
roli non obscurè colligitur. Et (quod maxime mi-
randum est) cum solus Felix & Elipandus, & pauci
forte alij errassent, vniuersam Hispaniā, omnesq;
eius Episcopos acriter reprehendunt ut hæresi infectos.
Sic adeo ut ob eam causam dicant, traditos fu-
isse Hispanos in Sarracenorum potestatem, quod in
Christum iniurijs fuissent, cum tamen ex historijs
constet, longe ante Elipandum, Hispaniam in Sarra-
cenorum potestatem venisse. Vnde eruditissimus
Garcias Loaysa in Collectione Conciliorum Hispani-
æ, in commentario de primatu Ecclesiæ Toleta-
næ, quem ad decretum Gundemari addidit, inter
Urbanum Archiepiscopum Toletanum, quo Pon-
tifice Toletum à Sarracenis oppugnatum, dolo ca-
ptum est, quatuor Episcopos numerat ante Elipan-
dum, videlicet, Cixillam, Petrum Pulchrum, Suni-
eredum, Concordium, cui successit Elipandus, de
quo inferius sic scribit, *Vsu frequenti Maurorum com-
mercio, cum longe abesses ab illorum temporum felicitate
in quibus Ecclesiastica sinceraque doctrina vigeat, pa-
rumq; accurare in sacris literis versatus esset, in hæresim de
adoptione Christi Seruatoris nostri arroganter & ignoran-
ter impiegit. Quomodo ergo verum esse potest, quod
Concilium Francfor. ait, ob culpam huius erroris
Hispaniam esse Sarracenorum potestati traditam.*

Secundo ac præcipue multos mouet, quod in eo
dem Concilio epistola ad Episcopos Hispaniæ Eu-
genius, Ildefonsus, & Iulianus, sanctissimi & doctissi-
mi Toletanæ Ecclesiæ Archiepiscopi indigne ac irre-
uerenter tractari videntur, tanquam vulgares ho-
mines, qui male de Christo sensissent: cum enim E-
lipandus eos in suæ sententiæ confirmationem ad-

duxisset, nihil aliud Concilium respondet, nisi, *Qua
ex parentum vestrorum dictis posuisti, ut manifestum sit,
quales habeatis parentes. Et infra. Melius est testimonio
Dei Patris credere de suo filio, quam Ildefonsoi vestri, qui
tales vobis composuit preces in Missarum solenniis, quales
vniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia: nec vos in illis
exaudiri putamus, & si Ildefonsus vester in orationib. suis
Christum adoptionis nominauit, nos vero Gregorius
Pontifex Romana Sedis, & clarissimus toto orbe doctor in
suis orationibus semper vniigenitum nominare non dubita-
uit. In quib. verbis aperte videtur Concilium ad-
mittere, eos Patres malè de Christo sensisse. Imo &
ait, *Ut notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus
infidelium, non tam propter lapsum Felicis & Elipa-
di, quam propter errorem parentum, à quibus ipsi
hoc didicerunt, dicere videtur, simul enim illa duo
coniungit, Ut manifestum sit quales habeatis parentes, &
ut notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infi-
delium. Et quod prius obijciebamus ex historijs, hoc
ipsum exigere videtur: totum autem hoc est contra
grauitatem, auctoritatemq; illius concilij.**

Tertio obijcere possumus, quia illud Concilium
quibuldam vitur testimonijs & rationibus ad suam
sententiam comprobendam, quæ non videtur ma-
gnam habere efficaciam, & à Theologis facile disso-
luuntur: nam testimonia omnia quæ adducit, so-
lum probant, Christum simpliciter esse naturalem
Dei filium, eundemq; in humanitate subistere, atq;
adeo hunc hominem simpliciter esse filium natura-
lem Dei. Quæ omnia à Catholicis admittuntur, quia
uis aliqui ipsorum putent, nō repugnare quin simul
secundum humanitatem sit adoptiuus, cuius oppo-
situm illis testimonijs conuinci non potest. Ratio-
nes autem, quæ sumuntur ex natura vel proprietate
adoptionis, sunt mere humanæ & probabiles, quæ
ad certam fidem faciendam non possunt sufficere. Ad pnt

Sed hæc omnia nil derogant huius Concilij auto-
ritati. Et prima quidem obiectio mihi non parum
confirmat, quod supra dicebam de sensu Felicianæ
hæresis, quod nimirum nō fuerit res adeo lubrica &
obscura, ut Catholicis, & doctis Theologis, postea
videri potuerit opinio probabilis, & in omnib. Aca-
demijs & scholis Catholicis per tot annos ut talis
tractari & disputari: alioquin non tam acriter reprehē-
sione dignus fuisset Elipandus. Errauit ergo in re
manifesta in fide, & longe antea in Ecclesiā definita,
solumq; in verbis aut modo explicandi à Nestoria-
na hæresi discrepauit: & ideo illo acriter reprehēn-
tionis modo compercendus fuit: maxime cum summā
quandam auctoritatem, etiam in doctrina tradenda,
sibi in Hispania usurpare vellent, ut ex his quæ ad E-
lipandem Abbatem contra Beatum, & Heterium scrip-
ptæ, constat: quæ referuntur in Hispaniæ historijs, &
in dicto libro Heterij. Imo ad Carolum Magnum etiā
tanta libertate & auctoritate scripsit, ut ipse Carolus
ad Elipandum de ipsius licet ita rescripserit, in qua-
rum vtiq; serie literarum non satis nobis elucebat, an quasi
ex auctoritate magistrum nos vestra docere disposuisti, an ex
humilitatis discipulatu nostra discere desiderasti. Ob hanc
ergo causam merito Episcopi Catholici, & præter-
tim summus Pontifex Adrian. magna libertate &
auctoritate respondent, ipsumq; errorem & auctorem
eius increpant. Nec tamē Adrianus Pontifex leni-
tatis oblitus est, nam in fine Epistolæ ita concludit,
*Eligant namq; quæ volunt, vitam aut mortem benedictio-
nem aut maledictionem: optamus namq; & ipsius Do-
mini clementiam precamur, ut, relicto erroris anfractu,
ad viam, qua ducit ad æternam vitam, fidei passibus Chris-
toredeant pertrahente, &c.* Et similia ferè habentur in
fine epistolæ totius Concilij, in qua fatetur non vlla
esse per exaggerationem, & amplificationem dicta
præsertim, cum sermo fieri videtur ad omnes Hispani-
æ Episcopos, ac si omnes essent illa hæresi infecti.
Sed id, & non refert ad fidei & dogmatum verita-
tem: & ex quodam ardenti fidei zelo procedebat, intue-

intuendo potius ad effectum & conatum Elipandi & Felicii, qui omnes in suam sententiam adducere conati fuerant, quam ad effectum. Et fortasse multi fuerant huiusmodi errore infecti, & Concilium in hoc imitatur est mortem Scripturę sacrę, in qua sæpe propter quorundam peccata ita populus reprehenditur, ac si omnes essent illorum participes, neq; vnus innocens aut iustus relictus fuisset. Quod vero Hispaniæ ruina, huic peccato in ea epistola attribuitur, factum etiam est ad delictum exaggerandum, non est autem necesse intelligi de principio & initio illius calamitatis, quæ Hispania in Saracenorum manus peruenit, sed de continuatione illius afflictionis & seruitutis.

Ad secundā

Et iuxta hæc satisfaciendum est secunde difficultati, in qua, si verba Concilij vt simpliciter sonant, absq; alia interpretatione sumantur, videntur plane Patres illius Concilij ignorasse, quanta fuisset sanctitas & doctrina illorum Præfulum, Eugenij, Ildefonsi, & Iuliani: & ideo eorum autoritate contempnisset, nihilq; aliud respondere curasse. Adde vero vltius, non oportere verba illa sumere absolute vt sonant, sed quasi sub conditione, quod licet ita esset, in causā fidei non esset auctoritas illorum Patrum eum Ecclesię & Romani pontificis autoritate comparanda. Oportuit ita respondere, tum quia Elipandus tantum videbatur suę sedi tribuere, & suorum antecessorum autoritati, vt eam vellet ceteris præferre aut saltem comparare, tum etiam quia, cū illę preces, quas allegabat Elipandus, priuati essent, nec possent à Concilio examinari, an verē vel falso adducerentur, noluit Concilium eorum allegationem vt falso impostam rejicere, sicut in Augustino, Hilario, & alijs Patribus fecerat: & ideo illo modo respondet, scilicet, quicquid illi Patres dixerint, non esse in hac causā eorum autoritati standum. Ad eum fortasse modum, quo Paulus ad Galat. i. dixit, Licet nos, aut angelus de celo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Si autem aliquis inquirat, quid credendum sit de horum Patrum dictis, quæ Elipandus in sua epistola alligabat, respondendum est, in primis tales orationes non reperiri in aliquo antiquo Missali Toletanę Ecclesię. Deinde si aliquando fuerint, prout ibi referuntur, non esse verisimile ab illis Patribus fuisse compositas. Tandem credibile est ab Elipando non sanā & integrā fide fuisse adductas. Quod enim in aliorum Patrum testimonijs referendis fecisse in illo Concilio conuictus est, credi facile potest de his, quorum scripta ad manus nostras non perueniunt. Potuit enim facile aut illas preces coningere, aut certe in eis vnā vocem in aliam commutare, vt nomen adoptiui hominis ponendo loco nominis dilecti aut grati, vel alicuius similis. Neq; ab hac sententia Concilium Francoford. abfuit, nam in fine illius Epistolę sic ait, Inculcastis iterum iterumq; replicastis vos Patribus consona ponere testimonia: sed, vt probauimus, longe aliter vos illorum intelligitis dicta, quam illi ipsi intellexerunt qui hac ipsa testimonia libris inferebant: & imminimus sicut & antepresati sumus, certissime vos illorum sanctissima scripta hæretice prauitatis veneno infecisse, & interseruisse verba, quæ nusquam in eorum legimus libris. Nisi forte vestri magistri ita sensissent, quorum nomina sancta, & vniuersali Dei Ecclesiā ignota putamus huc vsque remansisse, si huius erroris schisma per vos ea mundum non innotuisset: subiungit vero statim: Desinite fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare parentes, & vosmet ipsos à sancta Dei diuina Ecclesiā: quasi dicat, Videte ne falso illis hoc crimen imponatis sicut & ceteris.

Ad tertiam
Sensus defini-
tionis con-
cilij Fran-
coford. ap-
prietur.

Tertia obiectio explicari satis non potest, nisi prius Concilij sensum & mentem exponamus. Quiergo existimant, errorem Felicii fuisse eundem, quē postea Durand. & alij Scholastici vt probabilem opinionem introduxerunt, consequenter aiunt, sen-

Fr. Suarez. Tom. I.

sum Concilij esse, damnare vt hæreticam, opinionem Durandi. De probationibus autem, quę in toto illo Concilio afferuntur, dicunt, in primis non esse necessarium esse, quę certas ac est ipsa definitio Concilij: hoc enim in ceteris etiam Concilijs obseruatum est ab omnibus Catholicis, qui de autoritate Conciliorum scripserunt. Addunt deinde, quantum testimoniis Patrum & Scripturę immediatē non demonstrant illius erroris falsitatem, tamen, verē ac recte explicata voce & proprietate adoptionis, necessario ex eis inferri, neq; simpliciter, neq; in natura assumpta posse conuenire in eum qui Filius Dei naturalis sit: & hoc satis fuisse, vt potuerit Concilium eam sententiam vt hæreticam damnare. Supposito tamen sensu prædicti erroris, quem nos explicauimus, aliter etiam sensus Concilij, & definitio eius ac doctrina explicanda à nobis est. Sicut ergo Concilium per se ac directē intendit, Felicianam hæresim damnare, ita etiam per se ac directē solum definit Christum non esse filium adoptiuum eo proprio & imperfecto genere adoptionis, quō nos sumus filij adoptiui: seu (quod idem est) definit, vniōnem vel coniunctionem inter Christum & Filium Dei naturalem non esse per adoptionem, qualis est nostra, nec per solam nuncupationem seu denominationem, sed per verā vnitatem substantię & hypostasis vtriusq; naturę humanę & diuinę: & hinc etiam definit, hunc hominem Christum substantem in natura humanā esse filium Dei naturalem, & non esse prius seruum, quam filium, neq; esse prius hunc hominem, quam filium naturalem. Et quidem, quod hæc omnia in eo Concilio tradantur tanquam dogmata fidei, non eget probatione, nam est per se patens & notum legenti illud.

Quod autem nihil aliud de fide sit ex vi definitionis illius Concilij, probatur primo, quia sensus definitionis ex sensu erroris, qui damnari intenditur, colligendus est: sed sensus erroris Feliciani in hoc consistebat, quod poneret adoptionem Christi hominis similem nostrę, distinguendo illum à filio Dei naturali, & nullam aliam maiorem coniunctionem inter Christum, & filium Dei naturalem ponendo, nisi solum quoad nuncupationem & denominationem: ergo solum dogma contrarium est, quod per se definitur in Concilio: nam in Concilijs, præcipue vbi non sit præcisa definitio per breues canones, vel decreta, sed per longum & continuum doctrinę contextum, non omnia, quę dicuntur, sunt de fide, sed sola definitio intenta, nisi aliud in ipsomet Concilio expresse declaretur.

Secundo id patet ex obiectione proposita, nam testimonia Scripturę & Sanctorum, quę in toto illo Concilio adducuntur, definitionem Concilij in hoc sensu, & nihil aliud in rigore probant, nisi quod hic homo Christus, verē realiter, ac omnino proprie est filius Dei naturalis, vt patet ex illis locis, Qui proprio filio suo non peperit. Ad Rom. 8. Hic est filius meus dilectus, Matth. 3. & 17. Tu es Christus filius Dei viui Matth. 16. ex quibus & similibus nihil aliud inferitur, nisi eundem reuera esse filium Dei naturalem, qui est homo Christus pro nobis traditus. Ex his autem testimonijs non ita clarē & euidenter sequitur, Christum vt hominem, specificando, & designando naturam, esse filium Dei naturalem, vt ad fidei definitionem sufficiens fundamentum videatur. Sicut etiam dicitur in Scriptura, Christum esse Deum, qui nos redemit sanguine suo, Act. 20. ex quo optimē sequitur, vnum & eundem esse, qui est verus Deus, & habet carnem & sanguinem, quem pro nobis fundat: non tamen sequitur, quod in quantum habet carnem, seu in quantum est homo, sit verus Deus, sumpta illa particula in quantum in prædicto sensu designante naturam, vt docuit D. Tho. sup. q. 16. ar. 11. Atq; idem dici potest de testimonijs Sanctorum, quę in eodem Concilio adducuntur, vt faciliē con-

Q 9 3

stabit,

stabile legenti, & in superiorib. quæstionib. tactum A etiam est, & quia reuera Sancti nihil aliud docent, quam quod in Scriptura aperte continetur. Quamuis autem necessarium non sit, omnia & singula testimonia quæ in Concilijs adducuntur, esse efficacia quod autem omnia etiam simul sumpta inefficacia sint, quodq. Concilium plus definiat, quam in Scriptura contineatur, quando præcipuum fundamentum definitionis est ipsa Scriptura, magnum est inconueniens.

Nec satis est dicere, adiuncto rationis discursu id colligi ex Scripturis, & hoc sufficere, vt possit Concilium suam definitionem adiungere, hoc enim verum est, quando ratio est tam aperta, vt manifeste conuincat suppositis his, quæ Scriptura docet. Rationes autem, quæ in hoc Concilio sunt, in prædicto etiam sensu euidenter conuincunt, in alio vero sunt quidem optimæ, non tamen ita aperte conuincentes, nam sumunt aliqua principia, quæ in illo sensu reuelata non sunt, nec omnino euidentia, vt in superioribus tactum est, & in postrema parte huius sectionis iterum attingitur. Et prætermisissis alijs rationibus, nunc breuiter pondero illam, qua tam Adrianus, quam Concilium vtitur. Quia, si Christus esset adoptiuus, non potuisset nobis condigne mereri gratiam adoptionis: hæc quidem ratio recte probat contra eos, qui Christo homini solum tribuunt filiationem adoptiuam eiusdem rationis cum nostra, contra eos vero, qui illi vt homini, vel humanitati eius, tribuunt adoptionem alterius rationis & ordinis, non ita conuincit, quia dicitur per gratiam adoptionis alterius rationis, quæ naturalis filiationem, & increatam personam non excludat, non repugnare perfectissime mereri alijs inferiorem adoptionem. Vnde hæc ipsa ratio mihi declarat, Felicem posuisse in Christo idem genus adoptionis cum nostra, & non damnari directe ab his Patribus: alioqui æquiuocè vterentur nomine adoptionis, vel nõ recte ab vna ad alteram argumentarentur. Quocirca etiam ex discursu & ratiocinatione Concilij hic sensus colligitur. Quod si interdum aliquid amplius obiter Concilium insinuat, vel ex rationibus eius aliquid amplius colligi potest, non est necesse id esse de fide, cum ad directam intentionem & definitionem nõ pertineat. Atq. ita satisfactum est tertie objectioni, & declarata est definitio Concilij. Quam expositionem magis in postrema parte huius sectionis confirmabimus ac defendemus.

Tertio loco dicendum superest de repropo- B sita, quid nimirum de fide tenendum sit, quidue vt hæreticum damnandum, quid deniq. sub opinionem cadere possit, & in quo gradu. Quod vt clarius fiat, distinguamus in præsentī propositiones affirmates à negantibus, præcipuè illas, in quibus affirmatur, Christum esse filium Dei naturalem, vel simpliciter, vel cum determinatione, in quantum homo, & illas, in quibus negamus, Christum esse filium Dei adoptiuum, vel absolute, vel cum eadem determinatione, nam licet iuxta veram doctrinam hæc posteriores sequantur ex prioribus proportionate sumptis tamẽ hoc non satis est ad faciendam certitudinem fidei, nisi hoc ipsum sit de fide, vel saltem omnino euident, si latè loquamur de certitudine fidei, vt includit certitudinem Theologicam.

Dico ergo primo. Hæc propositio, Christus est filius Dei naturalis, est simpliciter de fide. Hæc non indiget probatione, quia eadem est ratio de illa, Christus est verus Deus, & Verbum Dei, &c. Videantur dicta in principio huius materiæ, disput. 2. & q. 16. & in præcedentib. sect. huius disputationis. Hæc deniq. est vna pars definitionis Concilij Francoford. vt ex dictis patet. Quæ in illo optimis sacræ Scripturæ testimonijs probatur.

Dico secundo. Hæc propositio, Christus in quantum homo est filius Dei naturalis, in aliquo sensu est

de fide certa, nimirum, si dictio, in quantum, non accipiatur ratione naturæ, sed ratione suppositi, iuxta D. Tho. doctrinam supra q. 16. art. 11. nam in ea significatione sensus propositionis est, Christum, quatenus est suppositum naturæ humanæ, esse filium Dei naturalem, quia neq. illa natura humana habet aliud suppositum præter filium Dei naturalem, neq. illud suppositum ex eo, quod in natura humana subsistat, deijct esse filium Dei naturalis. Hoc autem sensu supposito, manifestum est illam propositionem esse de fide certam, quia de fide est, & Verbum esse filium naturalem Dei, & illud esse vnicum suppositum naturæ humanæ Christi, quod, vt in humanitate subsistit, suam retinet filiationem naturalem. Imò ex illimo, hanc esse alteram & potissimam partem definitionis Concilij Francofordiensis, nam, licet D. Tho. citato articulo dicat, particulam, in quantum, magis propriè designare naturam, quam suppositum, idq. fortasse in dialectico rigore verum sit, nihilominus in communi vsu loquendi & scribendi de hoc mysterio, sumitur ad designandum suppositum, seu id quod subsistit in humanitate, & in hoc sensu existimo esse locutos Felicem & Elipandum, quando agebant, Christum vt hominem, seu in humanitate, vel secundum humanitatem, aut secundum carnem (hæc enim omnia apud illos idem sunt) esse adoptiuum. Non enim subtiliter distinguebant naturam à supposito, & illam designabant, sed absolute indicabant hunc hominem Christum: & illum vt sic, id est, vt dicit totum hominem subsistentem in hac humana natura vocabant filium adoptiuum. Concilium autem in contrario sensu docet ac definit, hunc hominem Christum esse filium naturalem: & vt amplius declaret, in eo homine non esse aliud suppositum præter naturalem filium Dei, addit interdum particulam, in quantum homo, quia nimirum, etiam si loquamur de hoc homine, vt est suppositum humanitate constans, ille ipse est filius Dei naturalis: & hoc sensu esse sumendas ferè omnes reduplicaciones similes, quæ in illo Concilio leguntur, ex rationibus quibus sensum eius confirmari- mus constare potest, & amplius ex conclusione sequente.

Dico ergo tertio. Hæc propositio, Christus, in quantum homo, est filius Dei naturalis, accipiendo, in quantum, prout naturam designat, non est de fide, sed in vno sensu est falsa, in alio autem licet sit vera, est tamen sub opinione. Declaratur & probatur, nã filius necessario dicit relationem ad patrem, cum ergo dicitur Christus in quantum homo filius naturalis Dei Patris, aut Deus Pater sumitur ibi personæ- liter & propriè pro prima persona Trinitatis vt producente filium per æternam generationem; & sic falsum est, Christum in quantum hominem esse filium Dei naturalem, quia, vt scit. i. dicebam, neq. est genitus ab æterno Patre vt propriè & personæliter producente Filium suum ab æterno, neque habet maiorem influxum in Christum in quantum hominem, quam aliz personæ. Aut, cum dicitur Christus vt homo filius Dei naturalis, illa relatio respicit Deum vt extra operantem, atque ad eam totam Trinitatem quatenus vniuit hanc humanitatem Verbo Dei, eamque vniendo composuit hunc hominem, per se & ex vi talis actionis seu vniõis factum & heredem diuinæ beatitudinis in ipsamet humanitate, Et in hoc sensu verissimè quidem dicitur Christus vt homo, filius Dei naturalis: sed non potest hoc esse de fide. Neque est verisimile Concilium Francofordiense in hac Theologica subtilitate hoc definiuisse. Primo quidem, quia oportuisset vt hoc sufficienter & distinctè satis declararet, quod certe non fecit. Quod si ex dictis eius sumi potest aliquod probabile argumentum, vel etiam interdum ipsius verba aliquid simile indicant, id nõ satis est vt certam fidem faciat, vt sepe dixi. Secundo quia

quia nullum erat sufficiens fundamentum ad tale fidei dogma constituendum, ut ex paulo ante dictis de sensu Concilij constare potest. Et amplius declaratur, nam, licet sit de fide, humanitatem esse substantialiter unitam filio Dei naturali: non tamen est de fide ita fuisse sanctificatam ex vi illius unionis, ut habet intrinsecum ius ad supernaturalem beatitudinem, quæ est diuina hereditas: nam multi Theologi opinantur, si Deus assumpserit illam humanitatem sine gratia habituali, non fore illi debitam supernaturalem beatitudinem: imò neque habere sanctitatem, quæ ad meritum beatitudinis sufficiat quod, licet sit falsum & improbabile, non tamen est hæreticum: ubi enim est contrarium aperte definitum aut traditum? Rursus etiam si concedatur, humanitatem ex vi unionis ita sanctificari, ut huic homini acquiratur intrinsecum, & radicale ius ad æternam hereditatem, per suam humanitatem obtinendam, tamen non est de fide, ad rationem filij naturalis hoc sufficere: nam posset aliquis contendere, filium naturalem dici non posse, nisi ob identitatem, vel similitudinem naturæ, quam Christus, in quantum homo, non habet: neque in eo censeri posset hæreticus, cum oppositum non sit definitum, neque ex definitis aperte colligatur, imò illud videatur consentaneum his quæ à sanctis Patribus in materia de Trinitate dici solent, ad probandam veram diuinitatem Verbi diuini ex eo quod est filius Dei naturalis: quia propria filiationis naturalis requirit eandem naturam cum generante. Quod autem præter hunc sit alius modus filiationis naturalis, nullibi est de fide definitum. Quin potius sunt plures Theologi, apud quos male audiat (quamuis immerito) talis modus filiationis Dei naturalis: quia omnino recusant admittere in Christo duplicem modum filiationis naturalis secundum diuersas naturas. Ad eò ut potius negent, Christum ut hominem esse filium Dei, quam admittere esse filium naturalem, nam etiam fugiunt concedere Christum ut hominem esse filium Spiritus sancti, quod tamen, iuxta illam sententiam verè intellectam & seclusa æquiuocatione verborum, concedendum est, cum hæc filiationis dicatur non respicere primam personam ut sic, nec fundari proximè in emanatione ad intra, sed in operatione ad extra, quæ omnia probabiliter disputantur à grauissimis Theologis, non ignorantibus definitionem Concilij Francofordiensis, sed eam attente legentibus ac meditantibus: & pro certo habentibus, illam propositionem non esse in eo Concilio definitam: non ergo est de fide.

Vnum solum est quod ex illo Concilio obijci potest contra hanc assertionem, nam Adrianus Papa in sua epistola adducens in confirmationem suæ sententiæ locum illum Matth. 3. & 17. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: dicit, illa verba esse dicta à tota Trinitate, cum tamen certissimum sit, & ibi etiam doceatur à Pontifice, sermonem ibi esse de filio naturali, ergo ex sententia Pontificis tota Trinitas vocat ibi Christum ut hominē, E
Filiū suū naturalem. Verba Adriani sunt, *Patris testimonio de filio perhibentis non creditis, qui dixit, Hic est filius meus dilectus*: Declarans autem, de quo illa verba dicta sint, scilicet, de eo, in quem Spiritus sanctus descendit, id est, Christo ut hominē, ait, *Dei enim filius secundum id quod Deus est, Sanctum Spiritum cum Patre nunquam à se recedente inenarrabili modo mittit, & secundum id quod homo est super se venientem suscepit: de eo ergo, id est, de hominis filio vox illa intonuit. Statim verò declarans, quis illa verba protulerit, inquit. Si secundum diuinitatem dixisset, nunquam diceret, in quo mihi bene complacui, sed tantum in quo mihi bene placui, sed dum dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in hominē Christo tota complacuit Trinitas: igitur ex vi illius verbi, complacui, quod vide-*

A tur includere consortium multorum, & ex eo quod de Christo hominē est sermo, colligit Pontifex, Trinitatem esse, quæ ibi loquitur: ergo Christus ut homo est filius naturalis Trinitatis ex sententia Pontificis.

Responderi potest primò, etiam si Pontifex hoc modo locum illum interpretetur, non facere certam fidem, quia non est necessarium, ut omnia testimonia, quæ in Concilij, vel epistolis decretalibus afferuntur & exponuntur, in sensu certo & indubitato afferantur. Est ergo ille sensus probabilis non tamen certus: & idè non facit certitudinem fidei. Hæc verò responsio, quamuis quoad testimonium Scripturæ ferri possit, tamen quoad definitionem Pontificis nostræ intentioni non satisfacit, quia Pontifex adducit illud testimonium ad suam definitionem confirmandam: ergo, siue confirmatio sit certa, siue probabilis tantum, tamen necessariò ex ea colligitur, mentem Adriani fuisse definire, Christum ut hominē esse filium naturalem totius Trinitatis. Respondetur ergo negando, testimonium illud afferri aut exponi ab Adriano in prædicto sensu. Quod probo primò, quia non est verisimile, adduxisse Pontificem ad confirmandam fidem, testimonium Scripturæ in sensu, non solum incerto, sed etiam contrario omnibus Doctoribus: constat autem, omnes, tam veteres, quam recentiores intellexisse locum illum de sola persona Patris, ut Diuus Thomas inferius quæstio. 38. artic. 8. & quæstio. 45. artic. 4. ex professo declarat, & in sequent. tom. in Com. illius artic. 8. & disput. 27. sect. 2. plures Patres adducemus in eius rei confirmationem, scilicet Augustin. Ambrosium, Hieron. Cyprian. Hilar. Fulgent. Chrysostom. & alios, Quibus addi possunt notanda verba Augustini. 2. de Trinit. capit. 10. dicentis. *Ubi cogimur non nisi Patris personam accipere, ubi dictum est, Hic est filius meus dilectus, Neque enim Iesus etiam Spiritus sancti filius, aut etiam suus filius, credi aut intelligi potest*: & Athanasius sermon. 3. cont. Arian. versus finem, generalem regulam constituit, *Ista omnia, Unigenitus, & Filius, & Verbum, & Sapientia ad Patrem referuntur, ibiq. suam proprietatem habent*: & singula confirmat propriis Scripturæ testimoniis, inter quæ profert hoc de quo modo agimus, *Hic est filius meus dilectus*, D & illud, *Tu es Christus filius Dei viui*: & in epistola de Synodi Nicenæ decretis contra Arianam hæresim, circa medium, *Ideo (inquit) Filius & Unigenitus dicitur, & solus duraxat in sinu Patris, eumque solum ex se genitum esse Pater declarat, cum inquit, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: & alij Patres disputantes contra Arianos hoc maxime testimonio vtuntur ad diuinitatem Filij, & processione ab æterno Patre probandam. Et tractantes de baptismo, docent, personarum Trinitatem fuisse in Christi baptismo manifestatam, Spiritum sanctum per speciem columbæ, Filium per humanitatem, Patrem in ea voce, qua testimonium filio suo reddidit, ut fultus in 3. tomo in materia de baptismo declarabimus. Vnde ecclesiastam in festiuitate Transfigurationis, quam in festo Epiphaniæ, Patrem intelligit verbis illis loquentem. Hunc & Prophetis testibus (ait in hymno Transfigurationis) *Idemque signatoribus, Testatur & Pater iubet, Ipsum audire & credere*: & in primo Responsorio Epiphaniæ, Hodie, inquit, in Iordane baptizato Domino aperti sunt celi, & sicut columba super eum Spiritus mansit, & vox Patris intonuit, *Hic est filius meus dilectus*. Et infra in tertio Responsorio, *Paterna vox audita est, Hic est filius meus dilectus*. Imo ipsummet Concilium Francofordens. in libro Sacrosyllabo, column. 5. sic dicit: *Vox Patris intonuit dicens, Hic est Filius meus*. Et infra, *Mox paterna vox fulgidam per nubem discurrens intonuit, discreuitque, qui essent serui per gratiam, & per adoptionem filii: & qui verus ac proprius filius*. Denique ipsemet Apostolus Petrus

in 2. epist. cap. 1. de persona Patris videtur planè exponere locum illum, dicens, *Accipiens à Deo Patre honorem; &c.* Neque enim dici potest, ibi sumi Patrem essentialiter, quia apertè ponitur ad determinandam personam, quæ filio suo gloriam & claritatem contulit: ergo non est verisimile, Pontificem vltum esse contra hæreticos expositione singulari, & tantæ auctoritati repugnantem.

Secundò id apertè ostendo ex verbis ipsius Pontificis, nam in eorum initio sic inquit, *Patris testimonio de Filio perhibentis non creditis?* vbi euidenter sumit Patris nomen pro prima persona, distinguens illam à persona Filij & Spiritus sancti. Inferius autem nihil dicit his prioribus verbis cōtrarium, imò iterum repetit, *Vox Patris intonuit, Hic est filius meus dilectus: cum verò subiungit, Sed, cum dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, non est sensus, quod comprehendat Trinitatem tanquam loquentem & dicentem, Hic est filius meus, sed tanquā complacentem in Christo, vt patet ex causali subiuncta, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas.* Sicut, si duo de aliqua imagine ita loquantur, vt alter dicat: mihi valde placet hæc imago: & alter subiungat, ego etiam in illa complaceo, quamuis hic posterior solus præferat hæc vltima verba, tamen in eis alium connotat seu comprehendit secum complacentem. Ad hunc ergo modum ait Pontifex, Patrem, dicendo, *Complacui*, in eo verbo cæteras personas indicasse & comprehendisse vt in Christo placentes. Ex hac autem subtili illius verbi ponderatione non infert Adrianus, Patrem vocare Christum vt hominem filium suum dilectum in prædicto sensu, id est, quantum ad humanam naturam, sed solum in alio sensu, scilicet, quantum ad suppositum, non quomodo cūq; sed vt actu & verè subsistentem in vtriusq; natura. Et ex hoc sensu intelligendum est, quod ait, ibi non esse sermonem de Christo secundum diuinitatem (subintellige, solam & præcisam ab humanitate) id est, non esse sermonem de illo, qui in sola diuinitate subsistat, sed simul in humanitate, quicq; simul sit Dei, hominisq; filius, vt idem Pontifex dicit. Et in hoc sensu & in nullo alio est optimum argumentum Adriani: nam ea quæ ibi dicuntur, de vno & eodem dicuntur, & tamen non omnia conueniunt ei secundum diuinitatem, quale est, quod in eum Spiritus sanctus descenderit, & quod in eo Pater complacuit: ergo idem ipse, de quo hæc dicuntur, est ipsemet filius Dei naturalis, non solum vt subsistens in diuinitatē, sed etiam vt subsistens in humanitate ratione suppositi, vt dictum est. Tertio, cum in superioribus ostensum sit, hanc propositionem absolute prolatam, *Christus, vt homo est Filius naturalis Trinitatis*, falsam esse, quia indicat, Christum vt hominem esse personam distinctam à tota Trinitate, qua verisimilitudine dici potest, Adrianum Pontificem, vel in eo sensu fuisse simpliciter locutum, vel, quod incredibilis est, illam propositionem definiuisse, & iuxta illam prædictum testimonium declarasse? Igitur ex illo testimonio & argumento Adriani, non potest inferri esse ab eo definitam illam propositionem, Christus in quantum homo, est filius Dei naturalis, in sensu tertie conclusionis, in quo à Theologis disputatur, sed tantum in sensu secundæ assertionis, in quo à solis hæreticis negatur.

Sed vrgebit aliquis, quia adhuc iuxta hanc interpretationem non est firmum argumentum Pontificis, totum enim fundatur in ponderatione illius verbi, *complacui*, quod tamen nullum habet singulare mysterium, neq; ex vi suæ significationis dicit respectum ad alios simul placentes, vt ex vsu Latinorum constat, & euidentius ex verbo græco illi respondente, *Εὐστοχῶ*, quod nihil aliud significat, quàm beneplacitum habere ad aliquem: estq; hoc verbum peculiare diuinis literis ad declarandum

A hunc singularem & maximū effectum ad aliquem. Ac deinde, licet daremus, verbum illud significare aliorum consortium in tali affectu & beneplacito, cur non posset æternus Pater id dicere de suo filio secundum diuinitatem? nam etiam Spiritus sanctus in illo complaceat, & Filius ipse sibi ipsi placeat, etiam si neque à se, neq; ab Spiritu sancto procedat, quod non refert, quia illud verbum non significat consortium in origine seu productione, sed tantum in affectu: vt, si inter homines Pater simul cum amicis bonum affectum habeat ad filium, in omni proprietate & rigore dicere potest, In te complaceo, quia alios consortes in illo affectu habet, quamuis non sint consortes in munere & relatione patris. Respondetur primum, hic habere locum solutionem supra indicatam, scilicet, non oportere omnia & singula, quæ ad definitionem confirmandā afferuntur, esse efficacia: aliqua enim afferri possunt ad maiorem doctrinæ abundantiam & ornatum, & ad maiorem ac subtiliorem verborum Scripturæ ponderationē, quæ optima est, quando, & veritati fidei consonat, & præ fert elegantiam, quæ omnia reperiuntur in illa expositione dicto modo intellecta. Deinde addi potest, satis esse quod ex toto illo testimonio sufficiat probetur intentum, quamuis singulorum verborum ponderatio non sit omnino conuincens. Itaque, quod ibi sit sermo de Christo homine, & quod ille vt in humanitate subsistens sit filius Dei naturalis, manifestè probatur ex illo testimonio, quia Spiritus sanctus non descendit in Christum, nisi vt subsistentem in humanitate. Hinc verò sumptis occasionem Adrianus ponderandi verbum complacendi, quod peculiariter videatur ad humanitatem referri: nam Spiritus sanctus, descendendo in specie columbæ, satis ostendit suum singularem affectum in Christum: cum ergo ait Pater, se etiam in illo complacere, optimè illud Patris beneplacitum ad Christum vt hominem cum consortio aliarum personarum refertur.

Dico quartò. Hæc propositio, Christus est filius Dei adoptiuus, duplicem habet sensum hæreticum, & nullum habet proprium, in quo verificari possit: vnde simpliciter hæretica censenda est. Declaratur, nam tribus modis fingi potest, Christum hominem esse filium Dei adoptiuum: primo ex parte Verbi, scilicet existimando, Verbum secundum se non esse filium Dei naturalem, sed esse creaturam, quæ, vt sit filius Dei, adoptione indiget, & hoc pertinet ad hæresim Arianam, & fortasse hoc sensu Bonosus, & sequaces dixerunt, Christum esse filium Dei adoptiuum, quorum hæresis antiquior est Felice & Elipando, eius enim meminit Ildorus lib. 8. Originum cap. 5. Et in eodem sensu damnat Concil. Tolet. XI. in confes. fidei, illam propositionem, Verbum est filius Dei adoptiuus, & similiter damnant illam Patres quando disputant contra Arium, vt in superioribus citatum est, & addi possunt Hilar. lib. 3. & de Trinit. Athan. serm. 4. cont. Arian. August. in Enchirid. c. 38. & seq. Beda in c. 7. Ioan. Secundo modo fingi potest Christus, filius adoptiuus ex parte hominis, quia nimirum nō sola humanitas, sed etiam hic homo Christus vt sic tantum est seruus & creatura, & adoptione indiget vt fiat filius Dei, & per solam illam factus est filius Dei, & hoc modo errarunt Felix & Elipandus, & ante ipsos Nestorius & sequaces quoad rem ipsam, quamuis non constet, illis verbis vsos fuisse: vnde in hoc sensu est etiam hæretica illa propositio, & in eo propriè damnatur in Concil. Francoford. & Sanctorum, quæ in eo adducuntur. Tertio modo existimari potest Christus adoptiuus ratione totius compositi ex humanitate & substantia Verbi, nam vt sic est Christus vna persona composita, vt supra ostensum est, quæ persona composita, est capax filiationis: hoc enim modo

do hic homo Christus verè ac propriè dicitur filius Virginis, & suprà sectione prima ostensum est, Christum etiam ut hominem esse filium Dei ratione gratiæ vñionis. In hoc ergo sensu falsa etià est illa propositio: nam, ut ostendimus sectione secunda, etiam hæc filiatio Christi ut hominis ad Deum non est adoptiua, sed naturalis: ergo neq; ob hanc filiatiōem potest verificari illa propositio, Christus est filius adoptiuus: ergo nullum habet sensum verum, & alioqui habet duplicem sensum hereticum: ergo simpliciter heretica censenda est. Dices, quamuis falsum sit, filiatiōem Christi ut hominis ad Deum esse adoptiuam, tamen hæc sententia non est ut hereticum damnatum, ut in superioribus ostendimus: ergo in hoc sensu, & ratione huius filiatiōis non erit hereticum affirmare absolute, Christum esse filium Dei adoptiuum, sed erit sub opinione, quamuis sit falsum. Respondetur, illam propositionem formaliter & in proprijs terminis, negari sepe in Concil. & à Patribus, qui, tam de verbo Dei, quam de Christo loquentes, non solum affirmant esse filium naturalem, sed etiam negant esse adoptiuum, ut patet ex Leone IX. in epist. 3. ad Petrum episc. Antioche. Inno. III. in c. In quadam. de celebr. Missar. & maxime ex Ang. tract. 2. 21. & 83. in Ioan. & li. contr. Secundinū Manich. c. 5. & de Ecclesiast. dogma. c. 2. & reliquis suprà cit. & alios quos refert Concil. Francoford. cuius aliqua etiam verba infra referam. Hoc ergo satis esse debet, ut illa propositio rejicienda sit ut heretica. Ratio autè est quia illa propositio ex vi & proprietate verborum, non tantū nō est affirmatiua, sed virtualiter negatiua, quia filius adoptiuus simpliciter non dicitur nisi qui naturalis non est: hæc enim negatio est fundamentum vel conditio prærequisita ad adoptionem ut sepe dicitur in prædicto Concil. Francoford. & constat ex ipsa mer voce, & ex primæ ratione & institutione adoptionis: est enim introducta, ut is qui caret naturalibus filiis, loco illorum aliquem sibi in filium adscribat. Erit ergo illa propositio heretica, ratione negationis, quam simpliciter prolata includit. Sed hinc vltèr? fit, ut etià ipsa affirmatio simpliciter prolata, sit falsa & heretica, quia tribuit filiatiōem adoptiuam ei, cui secundum fidem non conuenit. Christus enim simpliciter positus à parte subiecti, stat pro diuino supposito, illi ergo attribuitur in illa propositione filiatio adoptiua, & ab eodem remouetur simpliciter filiatio naturalis. Sic Concil. Francoford. in lib. Sacrosyllab. col. 7. In Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus filius & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui nunquam verus defuit esse filius & Hilar. d. lib. 6. de Trinit. Nunquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est nomen. Legantur suprà dicta q. 16. artic. 9. & disp. 35. sect. 4. nam postquam declarata res est, in vsu verborum seruandæ sunt regulæ suprà datæ de cōmunicatione idiomatum, nam ex illis tota hæc res pēdet, supposita significatione terminorū. Vnde, quamuis verum censæam, illam propositionem, simpliciter dictam, esse hereticam, id tamen non tam est ob definitionem Conc. Francoford. quam ob propriam significationem & suppositionem terminorū, siue Christi ut homini conueniat filiatio adoptiua, siue non, ad eum modum quo censetur hæc propositio facere sensum hereticū, Christus incepit esse, quia includit negationem repugnantem supposito secundum se, quamuis cū addito, Christus homo incepit esse.

Quinta responsio. Dices quintò. Hæc propositio Christus, in quantum homo, est filius adoptiuus, sumpta illa determinatione ratione suppositi huius humane nature, est heretica: & in hoc sensu damnatur in Concil. Francoford. Prior pars est euident, quia eo sensu significatur, suppositum huius humanitatis non esse filium Dei naturalem, quod est hereticum. Posterior pars probata est satis in superioribus.

Vnde dico sextò. Hæc propositio, Christus in quantum homo est filius adoptiuus, licet falsa sit, nō tamen est heretica: censenda tamen est improbabilis. Prima pars de falsitate, probata est sect. præced. Secunda sufficienter etiam probata est declarata definitione Conc. Francoford. nam ante illud Concilium, propositio illa nullibi damnata est, nec falsitas eius ex reuelatis euidenter colligitur, sed pendet ex aliquibus principijs naturalibus seu moralibus, quæ non sunt ita euidentia. Rursus post illud Concilium, quam diu eius definitio ignorata est, non est etiam illa propositio ut heresis damnata sed ut opinio inter Theologos habita est: nunc autem, quamuis Concilium illud nō ignoretur, tamen adhuc definitio illius non est ita clarè repugnans illi propositioni ut possit eam reddere hereticam, imò (ut ego probabilis esse censeo) intentio & definitio Concilij non fuit, de illa propositione in eo sensu tractare aut eam damnare: ergo nullum est fundamentum, ex quo possit heretica censeri. Deniq; nō solum antiqui, sed etiam moderni Theologi ita sentiunt de illa propositione. Vnde Palac. 3. d. 10. disp. 1. solum ait, propriè non esse admittendam locutionem illam. Dices eandem esse rationem de hac propositione & de altera Christus est filius adoptiuus, imò vnam ex altera inferri, quia illa determinatio nō est cōditio diminuens aut assignans solam humanitatem. Respondetur, negando assumptum, quia illa determinatio adiuncta ex parte subiecti, determinat illud ut non supponat pro persona Verbi absolute & secundum se, seu materialiter ut aiunt, sed formaliter pro persona composita, ut composita est ex Verbo & humanitate: non est autem ita clarè repugnans fidei attribuire filiatiōem adoptiuam personæ compositæ ut sic, sicut attribuire illam personæ Verbi simpliciter & absolute. Vnde etiam fit (quod maxime ad rem spectat) ut, addita determinatione, negatio filiatiōis naturalis inclusa in filiatiōe adoptiua nō referatur ad personam Christi & Verbi absolute, sed ad personā ut cōpositā, seu quatenus hic homo est: non est autem de fide, Christum ut hunc hominem esse filium naturalem, ut ostensum est: ergo neq; alia propositio tribuens Christo adoptionem eum illa determinatione potest esse heretica ratione negationis incluse, non est ergo eadè ratio de illa propositione simpliciter prolata & cū determinatione.

Dices, Si hæc vera sunt, non solum probare, illam propositionem non esse hereticam, sed etiam non esse improbabilem, nec aliqua censura dignam; si enim damnata à Concilio Francofordienſi non est, eandem probabilitatem retinet, quam habuit antequam illud Concilium in lucem prodiret. Imò, si ex illa nō sequitur altera propositio absoluta, Christus est adoptiuus, probabilior censenda erit, quia solum includit negationem filiatiōis naturalis secundū extraneam naturam, quæ negatio nō repugnat, imò optimè esse potest cum filiatiōe naturali secundū aliam naturam intrinsecam & propriam. Respondetur ad priorem partem, propositionē illam (ut ego existimo) etiam secluso Francoford. Concilio semper fuisse parum & fere nihil probabile, quia, licet vnus aut alter Theologorum ea docuerit, reliquorum omnium & grauiorū consensus illi repugnauit, propter grauiſſimas rationes suprà tactas, cum tamen opinio Durandi nullo satis probabili principio nitatur, sed aut necessario supponat, Christū ut hominem non esse gratum & sanctum ex vi vñionis, neq; illi esse cōnaturalem gratiam & ius ad gloriam, vel certè malè declaret rationē adoptionis, quæ ex institutione ei? vsu & sapientū sumenda est. Addo deinde, illam opinionē iam nūc esse lōgè improbabiliorem, quam antea. Primò quidē, quia, licet nō constet, definitione Conc. Francoford. esse damnatā, tamē nō est hoc adeo certum quin possit aliquo modo in dubium reuocari, & saltē obiter cōstat multa in eo Concilio

Objectionē respondetur.

Concilio dici, ex quibus vehementer illa opinio impugnatur: Accedit, quod ob dictas causas, & quia illa locutio non est à Patribus usitata, neque illorum locutionibus conformis, sed magis accedens ad modum loquendi haereticorum, ab omnibus modernis scriptoribus, & doctoribus Theologis reicitur. Merito ergo valde protervus ac fortasse temerarius censeri deberet, qui nunc illam doceret. Neque enim omnis opinio, quam aliqui Theologi aliquando sine temeritate docuerunt, in eodem semper gradu probabilitatis, vel opinionis perseverat, ut per se notum est. Ad posteriorem partem respondetur, illam propositionem cum illa determinatione, *in quantum homo*, non esse falsam solum quia ex illa sequatur alia absoluta & sine determinatione, Christus est filius adoptivus, nam re vera immediate ac formaliter non sequitur, quamvis mediate & ratione materiam tandem inferri possit valde probabiliter, sed est falsa, quia includit negationem filiationis naturalis, quae tamen falso negatur de Christo etiam ut homine, ut ex praeced. sect. constat. Item etiam, quia attribuit Christo ut homini proprietatem repugnantem ineffabili unioni, & compositioni secundum substantiam humanitatis ad Verbum. Tamen, quia haec repugnantia non est tam clara ut ex principiis certis evidenter inferatur, ideo non damnatur illa propositio ut haeretica vel erronea: reicitur tamen ut improbabilis (praeter causas dictas) quia principia, ex quibus illa repugnantia inferitur, vel sunt per se satis manifesta, si sint philosophica, vel, si sint Theologica, sunt ita certa ut non possint sine temeritate negari, ut ex rationibus sectione praecedente factis satis constat.

Rationibus
dubitandi
satis fit.

Ad rationes dubitandi in principio propositas ferè in superioribus responsum est; nam duo priora argumenta procedunt ex quadam æquivocatione, quae latet in illa particula, *in quantum homo*, vel secundum humanitatem, quae ut diximus, sumi potest, vel formaliter ad designandam naturam, vel ex parte suppositi ad designandum suppositum talis naturae, quatenus eidem naturae coniunctum est: in testimonio autem adductis non sumitur priori modo, sed hoc posteriori, ut ex varijs autoribus, & ex verbis ipsius Concilij, & rationibus ostendimus. Tertium verò argumentum rectè concludit, ex sententia Durandi posse tandem deduci errorem distinguendum personas in Christo, tamen, quia haec deductio non est ita evidens quin fundetur in aliquibus principiis non omnino certis aut evidenti- bus, ideo non damnatur illa opinio ut haeretica, vel erronea.

SECTIO IV.

Utrum Christi humanitas possit dici adoptata.

Doctrina
series.

Hactenus diximus de Christo, tam simpliciter sumpto, quam cum determinatione, secundum humanitatem, nunc dicendum superest de humanitate ipsa, nam, licet aliqui hanc questionem confundant cum altera de Christo ut homine, tamen reuera est diversa, sicut humanitas ipsa quid distinctum est à Christo ut homine, nec decisio unius ex altera formaliter sequitur, ut in sectio. secunda tactum est. Est igitur hic specialis ratio dubitandi, quia humanitas est natura extranea respectu Verbi, & ex sola Dei dilectione & liberalitate ordinata est, ut Verbo coniungeretur: neque enim ea gratia vilo modo ei debita erat, unde prius etiam natura extitit, quam ei talis gratia conferretur: ergo huiusmodi gratia vel acceptatio ad illam reuera habet rationem adoptionis respectu humanitatis. Probatur consequentia, quia, cum humanitas non sit persona, sed natura tantum, adoptanda est ut natura, non ut persona: ergo conditiones adoptionis in illa inueniri debent ut in natura, non ut in persona: ergo satis est quod sit extranea, & praexistens, & gratis dilecta, ut

Difficultas
in causa.

est quaedam natura. Et confirmatur testimonio Hilarij lib. 2. de Trinit. post medium dicentis, *Potestatem dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*, & Marij Victorini lib. 1. contra Arium, ubi tractans verba Marthae Ioan. 11. *Quoniam tu es Christus Filius Dei, qui in hunc mundum venisti*, ait, *Non sic Filius quem admodum nos: nos enim adoptione filij, ille natura, etiam quodam adoptione Filius est Christus, sed secundum carnem: quod potest rectè intelligi de adoptione ipsius carnis seu humanitatis. In contrarium autem est, quia si humanitas esset adoptata, etiam ratione illius Christus dici posset, adoptatus, tanquam in natura adoptata subsistens.*

In hac re Theologi quidam existimant, relationem ad denominationem filij non esse propriam suppositi, sed posse etiam naturae convenire, quando illa realiter praecedit, vel sanctificatur, probabile existimant, humanitatem Christi non solum adoptatam sed etiam filiam adoptionis Dei denominari posse, & hic modus dicendi potest sumi ex Scoti in 3. d. 10. quamvis non clare illum doceat, nec definiendo, sed ut probabilem tantum. Alij verò, qui melius sentiunt, relationem & nomen filij supposito tantum & non naturae attribui, negant quidem, humanitatem esse filiam adoptionis, quidam verò eorum concedunt nihilominus, humanitatem esse adoptatam, quia ex gratia Dei praordinata est ad participationem hereditatis aeternae. Atque ita opinantur Gabriel & Almain in 3. d. 10. ubi Maior idem sententiam addit, concedi posse, Christum habere adoptionem secundum humanitatem, quia per hoc nihil aliud significatur, quam quod habet humanitatem adoptatam. Nonnulli verò ex Iunioribus existimant, illam propositionem non solum falsam esse, sed etiam haereticam, quia ex illa sequitur, Christum ut hominem esse filium adoptionis, quod in Concilio Francoford. putant esse damnatum, & quia in eodem Concilio expresse id negatur, & carnis assumptio contra adoptionem distinguitur. Vnde in libro sacrosyllabo circa principium sic dicitur, *De Beata Virgine inenarrabiliter sumptis, non adoptatis carnem.*

Dico primò, Humanitas Christi, nec proprie nec vere dici potest adoptata. Ita D. Thom. hic art. 4. ad 1. & est communis sententia. Et quidem, si spectemus originem & rationem adoptionis, prout inter homines introduci potuit & esse in vltimo manifestum est, adoptionem, non versari circa naturam ut naturam, sed circa personam, ergo ex vi proprietatis huius vocis in sua primæva significatione non potest dici natura ut sic adoptari, sed eo adoptari etiam persona: quod de humanitate Christi dici non potest, quia cum persona nec secundum se, neque ut humana fuerit adoptata, neque humanitas ipsa coadoptari potuit: & hoc quidem satis est, quoad vocis proprietatem. Quod vero ad rem ipsam & ad falsitatem pertinet, declaratur in hunc modum, nam vel humanitas Christi adoptata est ad habitualement gratiam, vel ad hereditatem aeternam, vel ad gratiam unionis. Praeter haec enim nihil aliud excogitari potest, sed ad nullum horum adoptata est: ergo non fuit adoptata. Prima pars minoris quæstionis de gratia habituali probatur primò, quia neque nos adoptamur proprie ad gratiam habitualement, sed potius per gratiam habitualement adoptamur ad vitam, seu hereditatem aeternam. Non enim dicitur aliquis adoptari ad aliud, nisi quando recipit ius ad illud tanquam ad hereditatem filij, & ideo praedestinatus eo tempore quo est in peccato mortali, nondum est adoptatus, quia licet sit praordinatus ad vitam aeternam, tamen nondum acquisivit ius ad illam secundum praesentem iustitiam: quia ergo nos non adquirimus unquam ius ad gratiam, sed illa gratis accipimus, & per illam habemus ius ad gloriam, ideo non dicimur proprie adoptari ad gratiam, sed per gratiam ad gloriam: idem ergo erit in Christi humanitate,

De adopta-
tione ad hunc
modum pro-
batum